

Оксана Дженджеро – кандидат педагогічних наук, доцент, доцентка кафедри мов і методики їх викладання, координаторка Центру розвитку професійної майстерності й лідерства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, м. Чернігів, Україна.

Коло наукових інтересів: проблеми формування професійного мовлення у студентів нефілологічних спеціальностей; лінгвосинергетика; педагогічна творчість.

✉ odzhen@gmail.com

🆔 <https://orcid.org/0000-0002-9448-9999>

Оксана Горелова – магістрантка Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка,

старший вчитель, спеціаліст I категорії, учителька початкових класів Старокосятинівської ЗОШ I-III ступенів № 4, м. Старокосятинів, Україна.

Коло наукових інтересів: проблеми застосування ігрових технологій для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів; саморозвиток педагогів, професійне зростання, креативний підхід до навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку.

✉ goroks741@gmail.com

🆔 <https://orcid.org/0009-0007-7841-0498>

УДК 373.3.091.33 - 027.22:792] : 373.3.017

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-147-156>

ТЕАТРАЛІЗОВАНІ ІГРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Стрімка динаміка сучасного світу зумовлює необхідність сталого впровадження інновацій у процес освіти нового покоління задля формування життєвих компетентностей і ціннісних орієнтирів, потрібних для успішної самореалізації осіб, які навчаються. У статті розглянуто ключові освітні компетентності в аспекті формування ефективної особистості, зокрема виділені в робочій програмі Єврокомісії «Ключові компетенції для навчання впродовж життя», Концепції нової української школи, Рекомендаціях Європейського Парламенту і Ради. Увагу зосереджено на комунікативній компетентності як найважливішій для сучасної освіти. Здійснено спробу спроектувати чотири виміри розвитку ефективної особистості, запропоновані Мартіном дель Буї в концепції «Ефективна особистість проти компетентісної особистості», на ключові компетентності НУШ. Виокремлено складники процесу формування комунікативної компетентності школярів: засвоєння знань про способи взаємодії з людьми; оволодіння уміннями і навичками використовувати засоби мови в усному мовленні; розвиток діалогічного і монологічного мовлення; оволодіння культурою мовлення; засвоєння норм мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування; опанування навичок роботи в групі, колективі; розвиток здібностей навчальної співпраці; оволодіння різними соціальними ролями; формування уміння критично оці-

новати думки і дії інших людей. Також зазначено, що комунікативна компетентність молодшого школяра виявляється в умінні та готовності спілкуватися з людьми різного віку і статусу, розуміти й відтворювати прослухану та прочитану інформацію, змістовно й грамотно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах, вільно використовувати мову в різних ситуаціях.

У статті описано досвід застосування театралізованих ігор як провідного способу формування комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: комунікативна компетентність; ефективна особистість; ключові освітні компетентності; театралізовані ігри.

Постановка проблеми. Оскільки кількість інформації, що обертається в сучасному світі, зростає блискавично, уміння людей оперативного сприймати будь-яку форму мовлення, орієнтуватися в інформаційному просторі, володіння практичними навичками і вміннями, необхідними для успішної реалізації всіх типів мовленнєвої діяльності, стали критично важливими.

Відповідно, зміна зазнала парадигма української шкільної освіти, відбулася переорієнтація на підготовку учнів до застосування знань, умінь, навичок у реальному житті, провідні науковці й учителі-практики сконцентрували увагу на компетентнісному підході, який став підґрунтям прийнятих у 2018 році нових стандартів освіти, зокрема й початкової. Ці стандарти ґрунтуються на Рекомендації Європейського Парламенту та Ради щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя (Рекомендація, 2008). Запроваджені зміни викладено в концепції «Нової української школи» (Грищенко, 2016). Визначені в документі десять основних компетентностей є пріоритетними у формуванні й розвитку особистості.

Компетентнісний підхід в освіті (Наказ, 2008) тісно пов'язаний з проблемним, особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчально-виховного процесу, адже покликаний розвивати особистість і може бути реалізованим лише під час практичної діяльності кожного учня.

Окремим аспектом сучасних українських наукових розвідок із загальних проблем визначення й формування компетентностей (Зязюн, 2005; Савченко, 2005) є аналіз комунікативної компетентності як найвищого щабля ієрархії здібностей, що являє собою комплексне використання вербальних і невербальних засобів у комунікативних цілях, уміння спілкуватися в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в комунікативних ситуаціях, комунікативну ініціативу. Комунікативна компетентність дає змогу вільно володіти ситуацією, і ключовим елементом у цьому є мова. Тому актуальними є науково-практичні пошуки оптимальних засобів формування й розвитку комунікативної компетентності осіб, що навчаються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Новітні педагогічні дослідження з окресленої проблематики в основному висвітлюють технології та засоби формування комунікативної компетентності здобувачів освіти на різних рівнях: дошкільному, шкільному, вищої освіти, освіти протягом життя. Зокрема, на рівні молодшої школи розглянуто: мовленнєву діяльність як основу формування комунікативної компетентності (Олійник, 2023), шляхи формування комунікативної компетентності на уроках мовно-літературної галузі (Пономарьова, 2020; Дука, Рябошапка, 2021) та його інструменти: сторителінг (Мазурок, Саприкіна, 2022; Ішутіна, Завада, 2023); смислове сприйняття художнього твору (Третяк, 2022), технологію ОЗОН (Єрмоленко, 2022), колективну творчу діяльність (Никончук 2020), театралізовану діяльність (Медик, 2020) тощо.

Мета і завдання. Метою статті є теоретико-практичний аналіз використання театралізованої діяльності для формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі виховання ефективної особистості.

Реалізація мети зумовлює необхідність виконання таких завдань: 1) проаналізувати ключові компетентності в аспекті формування ефективної особистості; 2) визначити поняття комунікативної компетентності та її місце в системі ключових компетентностей; 3) розглянути складники процесу формування комунікативної компетентності молодших школярів; 4) висвітлити практичне використання театралізованої діяльності для формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Основними методами дослідження є педагогічне спостереження, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ефективного підходу до змісту освіти, що акцентує на підготовці учнів до застосування знань, умінь, навичок у реальному житті, у вимогах до рівнів загальної освіти учнів відбулася переорієнтація освітнього процесу з демонстрації набутих знань та виконання завдань на рівні відтворення, на продуктивний рівень, де учні мають уміти сформулювати та висловити свою думку щодо прочитаного, висловити своє ставлення до окремих фактів, особистостей, подій тощо (Державний, 2018).

Логічною в таких умовах постає проблема осмислення й виокремлення ключових освітніх компетентностей. У робочій програмі Єврокомісії «Ключові компетенції для навчання впродовж життя» визначено вісім груп ключових компетенцій, кожна з яких містить визначення та перелік пов'язаних знань (knowledge), навичок і цінностей (skills and attitudes): рідномовне спілкування, іншомовне спілкування, математичні здібності та базові здібності в галузі науки та техніки, цифрові здібності, здібності до навчання, взаємовідносини, міжкультурні та соціальні здібності, громадянські здібності, підприємливість, здатність до культурного самовираження (Рекомендація, 2008).

Українські дослідники в галузі компетентнісного підходу розрізняють такі ключові компетентності: інформаційну, психосоціальну, громадянську, комунікативну, методологічну, життєву, професійну, рефлексивну (Болотов, 2009).

У Концепції нової української школи як ключові компетентності наведено: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, основні компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна та громадянська компетентності, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя (Концепція, 2016, с. 11–12).

Очевидно, що не всі позиції є узгодженими. Це можна пояснити методологічними відмінностями, що базуються на характері компетентнісного підходу до концептуалізації просторового різноманіття: для вітчизняних дослідників – потреба наукового обґрунтування актуальних концепцій, за кордоном – визначення компетентності в межах багатоаспектного соціального діалогу (Бібік, 2012).

Вважаємо за доцільне спроектувати компетентнісний підхід на проблему розвитку особистості. Так, Мартін дель Буї з університету Ов'єдо, Сан-Франциско, який з 1996 року працює над концепцією «Ефективна особистість проти компетентісної особистості», розробив інтегровану програму розвитку ефективної особистості в освітньому контексті. Ефективну особистість він описує чотирма вимірами: перший вимір – Хто я? (самопізнання, самооцінка). Ми назвали цей вимір «Цінні якості». Другий вимір – Чого я хочу? Мої очікування? Ми назвали цей вимір «Запити». Третій вимір – Які я маю проблеми? Як їх вирішити? Ми назвали цей вимір «Стимули». Четвертий вимір – Як мені спілкуватися з іншими? Як бути наполегливим? Ми назвали цей вимір «Взаємовідносини». Мартін дель Буї вважає, що саме ці 4 стрижні потрібні для освітньої реформи (Дель Буї, Запико, 2003).

Розглянувши запропоновані М. дель Буї виміри щодо десяти ключових компетентностей НУШ (Концепція, 2016, с. 11–12), пропонуємо таке їх умовне зіставлення: «цінні якості» – інформаційно-цифрова компетентність, екологічна грамотність і здорове життя, уміння спілкуватися державною та іноземними мовами, «запити» – підприємливість, уміння навчатися впродовж життя, уміння спілкуватися державною та іноземними мовами, «стимули» – математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, уміння спілкуватися державною та іноземними мовами, «взаємовідносини» – соціальні і громадянські компетентності, загальнокультурна грамотність, уміння спілкуватися державною та іноземними мовами.

Виокремлені для НУШ ключові компетентності необхідні кожному здобувачеві освіти для розвитку, особистої реалізації, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування, сформованість яких покликана гарантувати особисту реалізацію та успіх протягом

життя. Очевидно, що кожен вимір ефективності особистості містить уміння спілкуватися державною та іноземними мовами. У концепції Нової школи ці компетентності стоять на найвищому рівні й першою є саме «спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою». Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування» (Концепція, 2016, с. 11).

Отже, відповідно до нового підходу до феномена вербального спілкування як змістового аспекту соціальної взаємодії, у якій відбувається всебічний розвиток особистості – психічний, соціальний й інтелектуальний (Національна, 2002), наріжним елементом успіху й ефективності особистості постає розвиток комунікативної компетентності учнів.

На разі не існує єдиного визначення поняття комунікативної компетентності. Це зумовлено тим, що, по-перше, у науковій літературі недостатньо чітко розмежовані терміни «компетентність» і «компетенція», а по-друге, комунікативна компетентність являє собою феномен поєднання мовного, когнітивного, психологічного та соціального аспектів.

Узявши до уваги науковий доробок лінгвістів і методистів, відзначимо, що поняття «компетентність» і «компетенція» є спорідненими, але не рівнозначними. «Компетенції – це соціальні норми і вимоги, що включають уміння, знання, навички, певний досвід та способи діяльності. Компетенції самі по собі не є рисою особистості. Вони стають нею в процесі засвоєння і рефлексії учня і трансформуються в компетентність» (Бібік, 2012).

На рівні школи компетенція – це загальна соціальна норма, зразок, правила; сукупність знань, умінь і навичок, якими учні повинні оволодіти відповідно до чинної програми, освітніх цілей і завдань. Компетентність – результат навчальної діяльності вчителя – ознака особистості; те, що учень знає й уміє; чим він оволодів у процесі учіння; його власний набутий рівень знань, умінь і навичок, індивідуальний досвід реалізації набутих компетенцій. Комунікативна компетентність учня – це сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах й обставинах із різними комунікантами, а також знання вербальних і невербальних засобів взаємодії, умінь та навичок ефективного застосування їх у конкретній ситуації спілкування. Комунікативна компетентність виявляється в уміннях особистості використовувати мову в конкретній ситуації спілкування (Мамчур, 2012, с.14).

Процес формування комунікативної компетентності поєднує в собі такі складники: засвоєння знань про способи взаємодії з людьми; оволодіння уміннями і навичками використовувати засоби мови в усному мовленні; розвиток діалогічного і монологічного мовленням; оволодіння культурою усного і писемного мовлення; засвоєння норм мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування; опанування навичок роботи в групі, колективі; розвиток здібностей навчальної співпраці; оволодіння різними соціальними ролями; формування уміння критично оцінювати думки і дії інших людей (Пономарьова, 2019, с. 14–15).

Комунікативна компетентність структурно неоднорідна. У цій роботі доцільним вважаємо спиратися на її тлумачення як родового поняття, що містить у своїй структурі видові (мовну, мовленнєву, соціокультурну, стратегічну) компетентності (Горошкіна, 2015, с. 227).

Тож у складі комунікативної компетентності учнів молодшої ланки виокремлюємо мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну компетентності. Відповідно, комунікативна компетентність полягає не тільки в оволодінні необхідною кількістю мовних знань і мовленнєвих умінь, а й у формуванні умінь практичного використання мови в процесі мовленнєвої діяльності. Комунікативна компетентність молодшого школяра виявляється в умінні та готовності спілкуватися з людьми різного віку і статусу, розуміти й відтворювати прослухану та прочитану інформацію, змістовно й грамотно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах, вільно використовувати мову в різних ситуаціях.

Для формування комунікативної компетентності молодших школярів доречним є використання як традиційних методів навчання – бесіда, розповідь, спостереження, робота з підручни-

ком, метод вправ, так і інноваційних – дидактичні ігри, моделювання комунікативних ситуацій, кейс-метод, метод проєктів, мікрофон тощо. Зокрема, дієвий метод формування комунікативної компетентності, що охоплює всі її складники, становлять театралізовані ігри.

Театр – це потужний емоційний інструмент для спілкування з людьми й розуміння їхніх почуттів і поведінки. Сприяє розвитку художніх здібностей дітей, формує культуру творчої діяльності та спілкування, стимулює розвиток психічних процесів та процесів мислення. Кожна дитина любить перевтілюватися у свого улюбленого героя, і все її життя тісно пов'язане з іграми. У грі дитина не тільки здобуває інформацію про навколишній світ, а й розуміє красу людських стосунків і суспільних законів, через гру вона вчиться жити в цьому світі й встановлювати необхідні для неї стосунки з оточуючими. Це її творча діяльність.

Театралізована діяльність – один з ефективних засобів розвитку комунікативних здібностей дітей. Тому надзвичайно актуальним є питання розвитку комунікативних здібностей дітей через драматичні вистави.

Ігри-драматизації допомагають навчити дітей вести діалог зі співрозмовником на певну тему, запам'ятовувати репліки театральних персонажів, розвивати спостережливість, зорову і слухову увагу, пам'ять, уяву, образне мислення, інтерес до сценічної майстерності, фантазії. Це техніка, яку можна успішно використовувати на уроках літературного читання.

Доречним для розвитку театралізованої діяльності на уроках літературного читання є застосування дидактичних ігор. Розпочинати варто з простих завдань, поступово їх ускладнюючи. Ігри-завдання можна застосовувати в парах, у групах, у командах.

Щоб познайомити здобувачів освіти з простими та складними реченнями, навчити їх складати поширене речення, можна використати гру «Поширене речення».

Зміст. Учитель пропонує учням разом скласти цікаве речення, і починається гра-драматизація.

Умова. Перші 2-3 слова виголошує вчитель, а діти додають по одному слову так, щоб вийшло логічно завершене речення. Якщо хтось із гравців відчув, що речення склалося, закінчилося, каже: «Ось так!»

Завдання учителя – коректно розпочати речення. Наприклад: «Біля озера...» тощо.

Для того, щоб розвинути вміння ввійти в інший образ доцільно застосувати гру «Коли б...».

Зміст. Учитель пропонує дітям закінчити речення. Воно будується за таким принципом: «Коли б я був кимось/чимось, то я б ..., тому що/щоб».

Наприклад:

- Коли б я була струмочком, то я б ..., тому що
- Коли б я був синичкою, то я б ..., щоб

Гра «Розмова по телефону» може бути використана для розвитку вміння вести розмову та збільшення словникового запасу.

Зміст. Учитель і підготовлений учень (у двох варіантах) ведуть діалог. Обирають правильний варіант, а потім учні в парах ведуть між собою діалог за правильним зразком.

1 варіант.

- Алло!
- Добрий день.
- Покличте Богдана.
- Хто його запитує?
- Він є вдома?
- А хто це? Навіщо вам Богдан?
- А Богдан вдома?
- Хто його питає?

2 варіант.

- Добрий день, Олександрє Сергійовичу! Це говорить Богдан Мирний.

- Доброго дня, Богдане!
- Покличте, будь ласка, до телефона Ярослава.
- Ярослава немає вдома. Він на заняттях з легкої атлетики. Зателефонуй пізніше.
- Дякую. До побачення!

Щоб навчити дітей розумітися на побудові твору, знаходити спільне в різних творах жанру, можна застосувати гру «Знайди спільне».

Зміст. Учитель дає завдання.

I група

- Які казки починаються однаково «Жили колись...»?

II група

- Які казки закінчуються однаково «Живуть-поживають, лиха не знають»?

III група

- Які закінчуються весіллям?

Або

- У яких казках молодшому брату вдається найкраще виконувати всі завдання.
- У яких казках всі герої – тварини? Тощо.

За допомогою гри «Подорож у часі» можна навчити дитину визначати зв'язок між сюжетом і часом подій, розвинути уяву, творчі літературні навички.

Зміст. Учитель роздає завдання дітям у групах. Перемагає та група, яка найшвидше та з найбільш захопливим сюжетом створить найкоротшу нову композицію на відомий сюжет.

Приклад: Уявіть події та героїв твору перенесеними в інший час...

- Що має змінитися в сюжеті?
- Що може залишитися незмінним?
- Які події можуть не відбутися?

Наведені й подібні театралізовані ігри допоможуть учням складати та розігравати вистави за казками та різними літературними творами; розвивати навички дій з уявними предметами; розвивати вміння користуватися інтонаціями, що виражають різноманітні емоційні стани (сум, радість, злість, здивування тощо).

Системна робота з театралізованими іграми на уроках літературного читання сприяє розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Театралізована гра допомагає дітям утримувати увагу на уроці, реалізувати свої ідеї, будувати й фантазувати, працювати з ентузіазмом і бачити результат своєї праці. Вони сприяють розвитку мислення, інтелекту, уяви та творчості. І це завдяки тому, що театралізована гра чудово розвиває комунікативні навички, що сприяють розвитку таких якостей, як здатність до зосередженості, вміння працювати з партнерами, а головне, почуття впевненості в собі.

Педагогам варто захочувати дітей до ігор за сюжетами, щоб розвивати пам'ять, творчу уяву, дарувати насолоду від спілкування з улюбленими казками та героями оповідань, вчити доброти та чуйності.

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок в обраному напрямі. Формування ефективної особистості має на меті набуття нею здатності ставитися відповідально до ухвалення рішень та досягати необхідних результатів у різнопланових ситуаціях. Реалізувати це можна тільки за умови формування у здобувачів освіти високого рівня комунікативної компетентності: соціокультурних навичок спілкування; вміння вільно оперувати мовними засобами, уважно слухати і чути співрозмовника, колегу, партнера; співпрацювати; точно й зрозуміло висловлювати свої погляди; за допомогою переконливих доказів доводити іншим правильність своїх тверджень, бути толерантним до різних думок.

Саме початкове навчання закладає підґрунтя для розвитку наведених комунікативних умінь і навичок, що вимагає від учителя креативності та ретельної підготовки уроків. Зробити процес навчання динамічним та цікавим може використання театралізованих ігор, під час яких створюється атмосфера психологічного комфорту, діти відчують себе творцями, легше комунікують, засвоюють соціокультурне тло, розвивають мовленнєві навички.

Крім того, такі ігри – це дієва допомога в роботі корекційних педагогів, вчителів логопедів, психологів. Їх можна застосовувати для занять з дітьми з тривожними розладами, гіперактивністю, аутизмом, із труднощами в налагодженні комунікації тощо.

Перспективи дослідження становить подальший пошук та визначення пріоритетних шляхів формування комунікативної компетентності школярів молодшої ланки, обґрунтування найбільш дієвих методів, форм роботи.

Використані джерела

- Бібік, Н.М. (2012). Компетенції і компетентність у результатах початкової освіти. Сучасна початкова освіта: вектори розвитку. Бердянськ: БДПУ, 20–29.
- Болотов, В.А. (2009). Компетентна модель: від ідеї до освітньої програми. Педагогіка, 10, 8–14.
- Горошкіна, О., Караман, С., Бакум, З., Караман, О., Копусь, О. (2015). Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі. Київ: АКМЕ ГРУП.
- Грищенко, М. (ред.). (2016). Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Дель Буї, Франсіско Мартін, Запіко, Ана Фернандес. (2003). Ефективна програма розвитку особистості в освітніх контекстах: перші результати. Магістр, 19. <https://reunido.uniovi.es/index.php/MSG/article/view/13950/13728>
- Державний стандарт початкової освіти (2018). Затверджений 21.02.2018 р. постановою № 87 Кабінету Міністрів України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.
- Дука, Т.М., Рябошапка, О.В. (2021). Шляхи формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Академічні студії. Серія «Педагогіка», 4. Ч.2, 214–219.
- Єрмоленко, С. (2022). Досвід впровадження технології озон на уроках української мови. Українські студії в європейському контексті, 5, 157–166.
- Зязюн, І.А. (2005). Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. Київ–Глухів: РВВ ГДПУ, 10–18.
- Іштутіна, О., Завада, А. (2023) Технологія розвитку комунікативної компетентності засобами сторітелінгу на уроках української мови в 4 класі. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 19, 53–63.
- Мамчур, Л. (2012). Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Херсон.
- Мазурок, М., Саприкіна, О. (2022). Сторітелінг як ефективний інструмент формування комунікативної компетентності здобувачів освіти нової української школи. Молодь і ринок, 1 (199), 160–165.
- Медик, А. (2020). Театралізована діяльність як засіб мовленнєвого розвитку молодших школярів. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VIII школа методичного досвіду) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 130–133.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.10.2008 року №944 «Про завершення I (підготовчого) етапу дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня – загальноосвітньої школи I–III ступенів № 123 м. Харкова». (2008). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0944290-08>
- Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- Никончук, Н.Д. (2020). Розвиток мовлення молодших школярів у процесі колективної творчої діяльності. Вінниця: Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського.

- Олійник, І. (2023). Мовленнєва діяльність як основа формування комунікативної компетентності молодших школярів. *Нова педагогічна думка*, 2, 116–120.
- Пометун, О.І. (2004). Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: «К.І.С.», 66–72.
- Пономарьова, К.І. (2020). Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ.
- Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/С 111/01 «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом усього життя» (2008). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_988#Text
- Савченко, О.Я. (2005). Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті; світовий досвід та українські перспективи*. Київ: К.І.С.
- Третяк, Н.В., Мартіна, О.В., Гордійчук, М.С. (2022). Формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі смислового сприйняття художнього твору. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 32, 176–187.
- Шуляк, С. (2023). Становлення комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 19, 121–127.

References

- Bibik, N.M. (2012). *Kompetentsii i kompetentnist u rezultatakh pochatkovoї osvity. Suchasna pochatkova osvita: vektory rozvytku*. Berdiansk: BDPU, 20–29. (in Ukrainian).
- Bolotov, V.A. (2009). *Kompetentna model: vid idei do osvितnoi prohramy*. *Pedahohika*, 10, 8–14. (in Ukrainian).
- Horoshkina, O., Karaman, S., Bakum, Z., Karaman, O., Kopus, O. (2015). *Praktykum z metodyky navchannia movoznavchykh dystsyplin u vyshchii shkoli*. Kyiv: AKME HRUP. (in Ukrainian).
- Hryshchenko, M. (ed.). (2016). *Kontseptsіia Novoi ukrainskoi shkoly*. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (in Ukrainian).
- Del Bui, Fransisko Martin, Zapiko, Ana Fernandes. (2003). *Efektivna prohrama rozvytku osobystosti v osvितnikh kontekstakh: pershi rezultaty*. *Mahistr*, 19. <https://reunido.uniovi.es/index.php/MSG/article/view/13950/13728> (in Ukrainian).
- Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (2018). *Zatverdzhenyi 21.02.2018 r. postanovoiu № 87 Kabinetu Ministriv Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian).
- Duka, T.M., Riaboshapka, O.V. (2021). *Shliakhy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv na urokakh movno-literaturnoi osvितnoi haluzi*. *Akademichni studii. Seriya «Pedahohika»*, 4. Ch.2, 214–219. (in Ukrainian).
- Iermolenko, S. (2022). *Dosvid vprovadzhennia tekhnolohii ozon na urokakh ukrainskoi movy*. *Ukrainski studii v yevropeiskomu konteksti*, 5, 157–166. (in Ukrainian).
- Ziazun, I.A. (2005). *Filosofia postupu i prohnozu osvितnoi systemy*. *Pedahohichna maisternist: problemy, poshuky, perspektyvy: Monohrafiia*. Kyiv–Hlukhiv: RVV HDPU, 10–18. (in Ukrainian).
- Ishutina, O., Zavada, A. (2023). *Tekhnolohiia rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti zasobamy storitelinhu na urokakh ukrainskoi movy v 4 klasi*. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 19, 53–63. (in Ukrainian).
- Mamchur, L. (2012). *Perspektyvnist i nastupnist u formuvanni komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.02*. Kherson. (in Ukrainian).
- Mazurok, M., Saprykina, O. (2022). *Storitelinh yak effektivnyi instrument formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv osvity novoi ukrainskoi shkoly*. *Molod i rynek*, 1 (199), 160–165. (in Ukrainian).
- Medyk, A. (2020). *Teatralizovana diialnist yak zasib movlennievoho rozvytku molodshykh shkoliariv. Aktualni problemy mystetskoi pidhotovky maibutnoho vchytelia (VIII shkola metodychnoho dosvidu) : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu*. Vinnytsia : FOP Korzun D. Yu., 130–133. (in Ukrainian).

- Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 20.10.2008 roku №944 «Pro zavershennia I (pidhotovchoho) etapu doslidno-eksperymentalnoi roboty na bazi eksperymentalnoho navchalnoho zakladu vseukrainskoho rivnia – zahalnoosvitnoi shkoly I–III stupeniv №123 m. Kharkova». (2008). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0944290-08> (in Ukrainian).
- Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u KhKhI stolitti (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (in Ukrainian).
- Nykonchuk, N.D. (2020). Rozvytok movlennia molodshykh shkoliariv u protsesi kolektivnoi tvorchoi diialnosti. Vinnytsia: Vinnytskyi derzh. ped. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. (in Ukrainian).
- Oliinyk, I. (2023). Movlennieva diialnist yak osnova formuvannia komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv. Nova pedahohichna dumka, 2, 116–120. (in Ukrainian).
- Pometun, O.I. (2004). Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhotu v ukrainskii osviti Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy. Kyiv: «K.I.S.», 66–72. (in Ukrainian).
- Ponomarova, K.I. (2020). Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy : metodychnyi posibnyk. Kyiv: KONVI PRINT. (in Ukrainian).
- Rekomendatsiia Yevropeiskoho Parlamentu i Rady 2008/C 111/01 «Pro vstanovlennia Yevropeiskoi kvalifikatsiinoi struktury dlia mozhlyvosti otrymaty osvitu protiahom usoho zhyttia» (2008). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_988#Text (in Ukrainian).
- Savchenko, O.Ia. (2005). Uminnia vchytyisia yak kliuchova kompetentnist zahalnoi serednoi osvity. Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti; svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy. Kyiv: K.I.S. (in Ukrainian).
- Tretiak, N.V., Martina, O.V., Hordiichuk, M.S. (2022). Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv na osnovi smyslovoho spryiniattia khudozhnoho tvorcu. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka, 32, 176–187. (in Ukrainian).
- Shuliak, S. (2023). Stanovlennia komunikativnoi kompetentnosti ditei starshoho doshkilnoho viku z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. Psykholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly, 19, 121–127. (in Ukrainian).

Oksana Dzhendzhero, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Taras Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”, Chernihiv, Ukraine.

Research interests: problems of formation of professional speech in students of non-philological specialties; linguistic synergetics; pedagogical creativity. Promoter of the Ukrainian language and lifelong learning, speaker at educational events.

Oksana Horielova, senior teacher, graduate student, Taras Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”, Chernihiv, Ukraine.

Research interests: problems of using game technologies for development of communicative competence of primary school pupils; self-development of teachers, professional growth, creative approach to teaching and upbringing of primary school children.

THEATRICAL GAMES AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL PUPILS’ COMMUNICATIVE COMPETENCE.

Abstract. The rapid dynamics of the modern world necessitates the sustainable introduction of innovations in the process of education of the new generation to form life competencies and value orientations necessary for the successful self-realization of students. The article discusses the key educational competencies in terms of forming an effective personality, in particular those highlighted in the European Commission’s work program “Key Competencies for Lifelong Learning”, the Concept of the New Ukrainian School, and the Recommendations of the European Parliament and Council. Attention is focused on communicative competence as the most important for modern education. An attempt is made to project the four dimensions of effective personality development proposed by Martin del Bui in the concept of “Effective Personality vs. Competent Personality” onto the key competencies of the NUS. The components of the process of forming the communicative competence of schoolchildren

are highlighted: acquiring knowledge about the ways of interacting with people; mastering the skills and abilities to use the means of language in oral speech; development of dialogic and monologue speech; mastering the culture of speech; mastering the norms of speech etiquette in situations of educational and everyday communication; mastering the skills of working in a group, team; development of the ability to cooperate in education; mastering various social roles; formation of the ability to critically evaluate opinions, etc. It is also noted that the communicative competence of a primary school student is manifested in the ability and willingness to communicate with people of different ages and status, to understand and reproduce the information heard and read, to express their thoughts in a meaningful and competent way in oral and written forms, to use language fluently in different situations.

The article describes the experience of using theatrical games as a leading method of forming the communicative competence of primary school children.

Keywords: communicative competence; effective personality; key educational competencies; theatrical games.